

بررسی تناسب آموزش های فنی و حرفه ای با عناصر برنامه درسی

شهاب الدین عبدالهی^۱، زهره سعادتمند^۲

چکیده

تحقیق حاضر با هدف بررسی تناسب آموزش های فنی و حرفه ای با عناصر برنامه درسی کارآموزان شهرستان ارومیه انجام گرفت. سوال های اساسی در این تحقیق میزان تناسب آموزش های فنی و حرفه ای در بعدهای اهداف، محتوا، روش و ارزشیابی را بررسی نمودند. جامعه آماری تحقیق را کلیه کارآموزان پسر سازمان فنی و حرفه ای شهرستان ارومیه تشکیل دادند که مشتمل بر ۲۳۹۴ نفر بودند. جهت تعیین حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۲۵۰ نفر به شیوه تصادفی ساده به عنوان نمونه انتخاب شدند. روش تحقیق توصیفی از نوع پیمایشی بود. ابزار تحقیق شامل پرسشنامه ۴۰ سوالی محقق ساخته بود. جهت تجزیه و تحلیل آماری داده های تحقیق در سطح توصیفی از میانگین، انحراف استاندارد، فراوانی، درصد فراوانی و در سطح استنباطی از t تک متغیره، تحلیل واریانس یک راه و آزمون فریدمن استفاده شد. نتایج تحقیق نشان داد که میزان t مشاهده شده در خصوص اهداف، محتوا و ارزشیابی از مقدار بحرانی آن در سطح خطای ۵ درصد کوچکتر می باشد بنابراین بین آموزش های فنی و حرفه ای و ابعاد اهداف، محتوا و ارزشیابی در سطح متوسط تناسب وجود دارد و t مشاهده شده در خصوص روش از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای ۵ درصد بزرگتر می باشد بنابراین بین آموزش های فنی و حرفه ای و بعد روش بیش از سطح متوسط تناسب وجود دارد و همچنین براساس یافته ها، F مشاهده شده در سطح $P \leq /05$ معنی دار بود بنابراین بین تناسب آموزش های فنی و حرفه ای با عناصر برنامه درسی تفاوت وجود دارد. بیشترین تناسب مربوط به مولفه روش با میانگین ۳/۱۶ و کمترین تناسب مربوط به مولفه ارزشیابی با میانگین ۳/۰۵ بوده است.

کلید واژه ها: آموزش های فنی و حرفه ای، عناصر برنامه درسی، کارآموز

۱. کارشناس ارشد برنامه ریزی درسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان

shahab_abdolahi@yahoo.com

۲. استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان saadatmand@khuisf.ac.ir

مقدمه

یکی از ویژگی‌های مهم هر نظام اقتصادی در هم تنیدگی ساختارهای آموزش و اشتغال است، به عبارتی ارتباط ارگانیک کار و آموزش همواره در برنامه ریزی‌های اقتصادی و اجتماعی همزمان با یکدیگر در نظر بوده است در واقع، هر آموزشی باید بازدهی یا توجیه اقتصادی داشته باشد که عالی‌ترین نوع آن ایجاد اشتغال متناسب با فراگیر است. بروز پدیده جهانی شدن در روند اقتصاد، افزایش رقابت‌های بین‌المللی و تحولات ناشی از توسعه و پراکندگی‌های جغرافیایی در بازار کار اهمیت نیاز به استراتژی سیستم آموزش را افزایش می‌بخشد. اکثر کشورها در اصلاحات سیستم آموزشی خود نسبت به گسترش آموزش‌های عمومی و دانشگاهی تمایل بیشتری نشان می‌دهند در حالی که آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در این مقایسه جایگاه چندان با اهمیتی ندارند. بعلاوه در اکثر کشورها آموزش‌های فنی و حرفه‌ای بخشی از سیستم آموزش متوسطه و یا دانشکده‌هایی که فارغ‌التحصیلان آن بنا بر نوع تقاضای جامعه به دانشگاه راه می‌یابند، محسوب می‌شود. ارزشیابی از این سیستم نشان می‌دهد که کارفرمایان از کیفیت این‌گونه آموزش‌ها راضی نیستند و غالباً از کیفیت ناچیز آموزش و فقدان مهارت‌های کاربردی کارآموزان و عدم تناسب محتوای آموزشی رضایت ندارند (سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور، ۱۳۸۷: ۳). ماهیت عصر حاضر یعنی، شرایط و چگونگی عملکرد بازار کار و ظهور اقتصاد دانش-محور، توجه به منابع انسانی توانمند، دارای مهارت‌های فنی و حرفه‌ای را ضروری ساخته است (مهر علی زاده و نانلی، ۱۳۸۱). تربیت نیروی انسانی مورد نیاز جوامع در قالب آموزش‌های فنی و حرفه‌ای از اواخر قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم مورد توجه بسیاری از کشورهای جهان قرار گرفت. در پی پیشرفت‌های علمی و صنعتی پس از جنگ جهانی دوم آموزش‌ها به طور بی‌سابقه‌ای گسترش یافت، تا آنجا که توسعه برنامه‌های آموزش فنی و حرفه‌ای، از اهداف ملی بیشتر کشورها قرار گرفت و امروزه یکی از شاخص‌های موفقیت هر کشوری، توسعه آن در سه بخش صنعت، کشاورزی و خدمات محسوب می‌شود. توسعه این سه بخش نیازمند تربیت نیروی انسانی ماهر و کارآمد در زمینه‌های فنی و حرفه‌ای متناسب با بازار کار است (نویدی، همکاران؛ ۱۳۸۲، ص ۵). از مهمترین نیازها برای پیشرفت یک کشور، توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای می‌باشد زیرا نیروی انسانی کارآموده یکی از عوامل تعیین‌کننده در رشد و توسعه کشورها محسوب می‌شود.

تشخیص کیفیت دوره های آموزشی و کارآموزی این مراکز از نظر کارآیی درونی و برونی به عنوان اولین گام برای کلیه ی دست اندرکاران، سیاست گذاران و برنامه ریزان نظام آموزش فنی و حرفه ای و تربیت نیروی انسانی حایز اهمیت است (مشایخ، ۱۳۸۶: ۱). به طور کلی وقتی در گفتگوها از واژه آموزش همراه با صفت فنی استفاده می شود، منظور نوع خاصی از آموزش است که هدف اصلی آن آماده سازی افراد برای کار^۱ است. اما اگر بخواهیم عمیق تر شویم و منظور مرسوم را از آموزش فنی و حرفه ای در نزد کسانی که آنرا ارائه می دهند یا دریافت می کنند، همین طور کسانی که به آن عمل می کنند و به طور کلی از نظر همه کسانی که به نوعی به آن می پردازند را درک می کنیم. چشم اندازهای متفاوتی نسبت به آموزش های فنی و حرفه ای وجود دارد به عبارت دیگر تفاوت در نوع نگاه و تعریفی که برای آموزش فنی و حرفه ای وجود دارد، انتظارات و توقعات متفاوتی را نسبت به آن ایجاد می کند. جهانی شدن اقتصاد، افزایش رقابت بین المللی، تغییرات جمعیتی و بازار کار همواره ضرورت نیاز به استراتژی های نوین در امر آموزش فنی و حرفه ای را مطرح ساخت، این استراتژی ها و مکانیزم ها به دنبال مجموعه تحولات مفهومی صورت پذیرفت که در نهایت سبب تعریف نوین از آموزش فنی و حرفه ای گردید. ساختار تحولات مفهومی بر پایه ی برنامه ریزی های آموزشی و درسی نوین صورت گرفته است (بیب^۲، ۲۰۰۴ به نقل از صالحی، ۱۳۸۴). امروزه ملت ها سخت در تلاش هستند تا با ایجاد نظام های آماده سازی افراد برای اشتغال، منابع خود را مورد استفاده بهینه قرار دهند. در حقیقت همه افراد-حتی مردم کشورهای در حال توسعه-به شرطی می توانند در بازار کار رقابت کنند که در کاربرد تکنولوژیهای نوین مهارت داشته و از مهارت های تخصصی برخوردار باشند (نفیسی، ۱۳۸۲: ۵). بدون شک در نظر گرفتن احتیاجات جامعه، تاسیس مراکز فنی و حرفه ای دردی را دوا نمی کند، نکته اساسی این است که برنامه های تربیتی حرفه ای باید به موازت برنامه تربیت عمومی در دبیرستان ها گنجانده شود، و همچنین برنامه حرفه ای مانند برنامه عالی علمی باید اختیاری باشد (شریعتمداری، ۱۳۸۸: ۲۳۲).

---

^۱. Work

^۲. Bibb

آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در مقایسه با آموزش‌های نظری از لحاظ هزینه‌ها گرانترند. از سوی دیگر لازم است بین آموزش‌های عرضه‌شده و نیاز بازار کار تناسب و هماهنگی وجود داشته باشد. یکی از ضعف‌های عمده کشورهای در حال توسعه این است که برای پرورش نیروی انسانی خود از غرب الگو برداری کرده‌اند در حالیکه کشورهای صنعتی غرب بطور منظم نظام آموزشی خود را با شرایط جدید فنی-اقتصادی جهان مورد تجدید نظر قرار می‌دهند ولی این نوع نوآوریها در کشورهای در حال توسعه مشاهده نمی‌شود. چنانچه صنعت و سایر بخش‌های اقتصادی کشور بایستی به تحولات سریع تکنولوژی توجه کند و آموزش‌های فنی و حرفه‌ای نیز باید رشته‌ها و استانداردهای آموزشی خود را متناسب با پیشرفت‌های تکنولوژیک سریعاً بهبود بخشند، به همین دلیل در کشورهای صنعتی در صورت احساس نیاز صنعت به رشته جدیدی که در پیشرفت تکنولوژی موثر باشد طی کوتاهترین زمان ممکن است آن رشته در مراکز آموزشی صنعتی و غیره راه‌اندازی شود (والایی و همکاران، ۱۳۸۲). چهار عنصر اصلی هدف، محتوا، روش‌های یاددهی-یادگیری و ارزشیابی در تدوین برنامه درسی مدنظر می‌باشند که البته می‌توان مواد و وسایل آموزش را نیز افزود. این عناصر در تعامل و تاثیر متقابل با یکدیگر قرار دارند. بنابراین تغییر در هر عنصر، عناصر دیگر را تحت تاثیر قرار می‌دهد و این یک ویژگی مثبت برای اصلاح و بهبود واقعی برنامه درسی و آموزشی می‌باشد (یارمحمدیان و همکاران، ۱۳۸۷). با در نظر گرفتن ماهیت، محتوا و شیوه کار، آموزش حرفه‌ای از یک سو ریشه‌های ستبری در آرمان‌ها و هدف‌های آموزش و پرورش دارد، از سوی دیگر معیارها و استانداردهای بازار کار به طور کامل بر آن سایه افکنده است. برای رعایت هر دو جنبه انسانی و حرفه‌ای-تخصصی آموزش حرفه‌ای، دو بعد عمده همواره باید راهنمای طراحی طرح‌ها و نظام‌ها باشند که عبارتند از آموزش و کار. بعد آموزش بیشتر نیازهای انسانی را برآورده می‌کند، در حالی که در بعد کار یا اقتصاد بیشتر پاسخ‌گوی نیازهای اجتماعی و الزامات بازار کار است. فراتر از آن، رویکردهای جدید این اصل را مفروض گرفته‌اند که طرح‌ها و برنامه‌های آموزش حرفه‌ای نمی‌توانند به شکلی طراحی شوند که فقط متناسب با یک کار خاص باشد به همین دلیل لازم است که طرح‌ها و برنامه‌ها آزادانه‌تر و با مبنای گسترده‌تری طراحی شوند، تا آن‌که شکوفایی توانایی‌ها، وسعت میدان فرصت‌های شغلی و بهبود تحرک شغلی و تحصیلی بیانجامد. یکی از چالش‌های عمده‌ای که هنوز سیاست

گذاران و برنامه ریزان نظام های آموزشی حرفه ای در کشورهای در حال توسعه همانند کشورهای توسعه یافته با آن روبرو هستند، توانایی عملیاتی کردن مفهوم در هم تنیدگی، و نه منحصرأ هم آهنگی و هم زیستی استانداردها و ارزش های آموزشی و شغلی است. شکاف یا جدایی میان نظام آموزش و دنیای کار، به ویژه بیش از همه در کشورهای در حال توسعه به چشم می خورد، یکی از عمده ترین نارسایی های آموزش حرفه ای در این کشورهاست (نفیسی، ۱۳۸۲: ۲۹). با توجه به اینکه یکی از ملاک های اصلی اثر بخشی آموزش های فنی و حرفه ای، توانمندی این آموزش ها در تربیت نیروی انسانی مورد نیاز بازار کار است، این عبارت حاوی دو مفهوم اصلی است: اول اینکه آموزش های فنی و حرفه ای باید نیروی انسانی برای آن دسته از مشاغلی تربیت کند که نسبت به مشاغل دیگر اهمیت بیشتری دارند یا به بیان دیگر بازار کار بهتری برخوردارند، دوم اینکه آموزش های فنی و حرفه ای باید در تربیت شغلی آن دسته از دانش ها و مهارت هایی را آموزش دهد که لازمه ایفای نقش موثر شغلی از سوی شاغل است. اصل مشترک این است که تربیت نیروی انسانی باید مبتنی بر برنامه ریزی آموزشی و درسی باشد. بدین ترتیب ابتدا در حوزه برنامه ریزی آموزشی، مشاغل مورد نیاز بازار کار مورد شناسایی قرار گیرند و سپس مشاغل شناخته شده برای تعیین دانش، نگرش و مهارت های شغلی به متخصصان برنامه ریزی درسی سپرده شود. هر چه فرایند نیاز سنجی به منظور شناسایی مشاغل و نیز نیاز سنجی به منظور تعیین دانش، نگرش و مهارت های شغلی از اعتبار و دقت بیشتری برخوردار باشد می توان به کار آمدی دانش آموختگان در بازار کار اطمینان بیشتری داشت. انجام نیاز سنجی در حوزه برنامه ریزی آموزشی و درسی موضوعی اجتناب ناپذیر است اما با توجه به اینکه آموزش های فنی و حرفه ای بیش از آموزش های نظری معطوف به مهارت های خاص شغلی است، می توان ضرورت تبعیت از فرایند نیاز سنجی در حوزه آموزش های فنی و حرفه ای را قوی تر از حوزه آموزش های نظری دانست. در آموزش های نظری عمدتاً مهارت های پایه و مشترک مانند درک مفاهیم ریاضی و فیزیک وجه نظر برنامه ریزان درسی است (یعنی مهارت های عمدتاً ذهنی). اما آموزش های فنی و حرفه ای هم از حیث نوع شغل و هم از حیث دانش و مهارت های شغلی بسیار متاثر از تغییرات و تحولات فناوری و بازار کار است.

پاسبان (۱۳۸۵) در پژوهش خود در یافته است که مدیران صنایع به تعیین اهداف در برنامه های آموزش فنی و حرفه ای تاکید دارند. نتایج حاصل از مطالعات شیروانی (۱۳۸۵) نشان می دهد که بین متغیرهایی از قبیل نیاز سنجی از بازار کار، بین عقد قرار داد برای تامین نیروی انسانی ماهر با کارفرمایان بخش خصوصی، توزیع مناسب نیروی انسانی ماهر در بازار کار، بین بهبود مستمر فرآیند آموزشی، بین اطلاع رسانی صحیح فرصت های شغلی، بین حمایت های قانونی دولت از دارندگان مدرک فنی و حرفه ای، بین ارتقاء کمی و کیفی دوره های آموزشی و نگرش مثبت جامعه و جذب جوانان به آموزش های فنی و حرفه ای رابطه معناداری وجود دارد. نیکخوا (۱۳۸۶) مطلوبیت اهداف آموزشی و مطلوبیت محتوایی آموزشی برنامه های آموزشی در حد متوسط به بالا بوده است. مطالعات هنان^۱ (۲۰۰۳) مشخص کرده است که اهداف آموزش کشاورزی باید متناسب به نیازهای جامعه تدوین شود. نتایج پژوهش طائی (۱۳۸۲) نشان می دهد که سهم سطوح تحصیلی زیر دیپلم از ۵۷/۷ درصد به ۵/۴ درصد کاهش یافته و سهم سطوح تحصیلی دیپلم و عالی از ۴ درصد به ۱۶/۵ درصد افزایش یابد که این پدیده نیز می تواند موید نامتناسب بودن الگوی توسعه آموزش فنی و حرفه ای در بعد اهداف با نیازهای بازار کار کشور باشد. باتومز^۲ (۲۰۰۶) تحقیقی تحت عنوان استاندارد های آموزشی و ارزیابی مهارت های شناسایی شده صنعتی جهت بهبود مسیر شغلی انجام داد. معمولاً استاندارد آموزشی در خصوص اهداف و محتوای آموزشی و به تناسب آن طول دوره و ساختار آموزشی را توضیح می دهد. این استانداردها محور اصلی آموزش های فنی و حرفه ای از یک سو و تطابق محتوا با بازار کار جامعه متبوع از سوی دیگر می باشد. نتایج نشان داد که بین آموزش های فنی و حرفه ای با اهداف و محتوای برنامه های درسی وجود ندارد. پرایس^۳ (۲۰۰۹) محتوای آموزشی غنی را یکی از دلایل موفقیت سازمانهای فنی و حرفه ای می داند. باباخانی (۱۳۸۳) در پژوهش خود تحت عنوان بررسی نقاط ضعف و قوت شاخه کاردانش از نظر محتوا، امکانات و روش اجرا در استان سمنان از دیدگاه مدیران و مسئولان به این نتایج دست یافت: ۱- بین نظرات دبیران و مسئولان شاخه کاردانش در مورد نقاط قوت و ضعف این شاخه از نظر محتوا تفاوت وجود ندارد. ۲- بین نظرات دبیران و مسئولان شاخه کاردانش در

---

^۱ .Hanan

^۲ .Bottoms

^۳ .Prvse

مورد نقاط قوت و ضعف این شاخه از نظر روش اجرا تفاوت وجود ندارد. ۳- بین میانگین نظرات مسئولان شاخه کاردانش شهرستان شاهرود در مورد نقاط قوت و ضعف این شاخه از نظر محتوای آموزشی، امکانات آموزشی و روش اجرا تفاوت وجود دارد. ۴- بین میانگین نظرات دبیران شاخه کاردانش شهرستان شاهرود در مورد نقاط قوت و ضعف این شاخه از نظر محتوای آموزشی، امکانات آموزشی و روش اجرا تفاوت وجود دارد. مطالعات سلیمی (۱۳۸۴) مشخص کرد که آموزش های فنی و حرفه ای توفیق قابل توجهی در پرورش نیروی ماهر کار(سرمایه انسانی) و تربیت نیروی انسانی خود اشتغالی (کارآفرین) داشته و می توانند به عنوان یک راه میانبر در جهت توسعه سرمایه انسانی ایفای نقش نمایند. با وجود این، توفیقات بیشتر در تشکیل چنین سرمایه ای، نیازمند توجه جدی تری به بعد آموزشی (محتوا و روش) دارد. معروفی (۱۳۸۴) در تحقیق خود به این نتیجه دست یافت که اداره آموزش فنی و حرفه ای در برنامه آموزشی خود تجدید نظر نماید و مهارت های فنی را در محتوای آموزش ها و ارزیابی آموزشی وارد نماید. طبق نتایج مطالعات قائدی (۱۳۸۴) ارزیابی اجرا در همان مرحله طراحی نمره خوبی کسب کرده است، در مرحله ارزیابی پایان دوره آموزشی ارزیابی خوبی بدست نیامده است و این نشان می دهد که این دوره آموزشی با مشکلاتی مواجه است بویژه در موارد روش ها، امکانات و تسهیلات، کیفیت تدریس و تحقق هدف ها نسبت به سایر بخش ها نمره بهتری بدست یاورده است. امانی (۱۳۸۵) در تحقیق به این نتیجه دست یافت که با توجه به داده های به دست آمده از پرسشنامه ها، ۷۰٪ مربیان و ۷۷٪ مدیران بیان نموده اند که آزمون های پایان دوره در بر گیرنده محتوا و اهداف دوره می باشد. شریعت زاده (۱۳۸۵) دریافت که ارتباطی نظام دار و مشخص بین اجرای (روش) آموزش های مهارتی کار دانش در سطح سازمان آموزش و پرورش شهر تهران و نیازهای بازار کار برقرار نیست و سیاست گرای و پاسخگویی به تقاضای دانش آموزان، این امر را به شدت تحت تاثیر قرار داده و آن را به حاشیه رانده است. زین آبادی (۱۳۸۶) در پژوهش خود با عنوان ارزشیابی کیفیت ابعاد فردی، اجتماعی، اقتصادی برون دادهای آموزشکده های فنی و حرفه ای شهر تهران به این نتایج دست یافت: در بعد فردی، کیفیت پیشرفت و افت تحصیلی در فارغ التحصیلان و دانش، نگرش و خلاقیت در سطح نسبتاً مطلوب و ادامه تحصیل در سطح نامطلوب و در بعد اجتماعی، کیفیت تحقق اهداف اجتماعی-آموزشی در سطح نسبتاً مطلوب و در بعد اقتصادی، کیفیت اشتغال

و کار آفرینی در سطح نامطلوب و رضایت کارفرما در سطح نسبتاً مطلوب قرار دارد. بنابراین اهداف فردی و اقتصادی در سطح نامطلوب و در بعد اجتماعی در سطح نسبتاً مطلوب ارزشیابی شد. عمادزاده (۱۳۸۶) در تحقیق خود به این نتیجه رسید که چون در بعضی استانداردها، چندین مهارت گنجانده شده است و به دلایلی مثل تخصصی بودن مطلب یا نیاز به تجهیزات خاص که در آن کارگاه موجود نیست و همچنین نداشتن فضای کافی و ... در هیچ یک از رشته‌ها صد در صد محتوای استاندارد تدریس نمی‌شود. یافته‌های پژوهش خالدی (۱۳۸۷) نشان داد که: که اکثر فراگیران علاقه زیادی به رشته تحصیلی خود داشته‌اند. به عبارت دیگر، پتانسیل لازم برای موفقیت در رشته تحصیلی و فعالیت مرتبط با آن وجود داشته است. آموزش‌های ارائه شده توانسته است برای ۱۸/۷ درصد از فراگیران بیکار ایجاد اشتغال نماید. با توجه به زمان یا مدت دوره آموزش کارآیی آموزش‌های غیررسمی (مراکز فنی و حرفه‌ای) بر ایجاد شغل نسبت به آموزش‌های رسمی به مراتب بالاتر است. مقایسه بین مراکز خصوصی و دولتی نشان می‌دهد که مراکز خصوصی موفقیت بیشتری در ایجاد شغل داشته‌اند. یافته‌های تحقیق توسط هوانک جانک^۱ (۲۰۰۲) نشان داد: بین آموزش‌های فنی و حرفه‌ای با بازار کار و صنعت مطابقت ندارد، بطوریکه او معتقد است، پایین بودن محتوای برنامه آموزشی با صنعت، بعنوان مشکلات برنامه درسی مراکز فنی و حرفه‌ای است. لوش^۲ (۲۰۰۳) در تحقیق خود یافت که ارزشیابی دوره‌های آموزشی، در به کارگیری استانداردهای مهارت در رشد و توسعه برنامه درسی و آموزشی فنی و حرفه نقش بسزایی ایفا می‌کند. تونتوپاس^۳ (۲۰۰۹) در پژوهشی نتایج زیر را عنوان کرد که، کشورهای جهان سوم برای حل مسائل و مشکلات آموزشی خود تنها دو راه را در پیش دارند: راه اول آنکه مانند گذشته نظام آموزشی خود را از نظر کمی، با تعدیلاتی جزئی در برنامه‌های درسی، روش‌های تدریس و آزمون‌ها توسعه دهند، ولی ساخت نهادی بازار کار و سیاست‌های پر هزینه آموزشی را همچنان حفظ کنند، که این خود موجب تشدید و ادامه بیکاری، فقر، نابرابری و در نهایت تسلط فکری دیگر کشورها بر آنها خواهد شد. راه دوم که به نظر وی برای کشورهای در حال توسعه مطلوب به نظر می‌رسد آن است که کل نظام آموزشی خود را با دخل و تصرف در شرایط عرضه و تقاضای

---

^۱ - Hwang Janq

^۲ - Loush

^۳ .Tontopas

امکانات آموزشی فنی، با بکار گیری برنامه های درسی مطابق با نیازها و خواست های واقعی کشور اصلاح کنند. بنابراین باید خاطر نشان ساخت که رشد و گسترش دانشگاه ها و افزایش تعداد دانشجویان به تنهایی ملاک و شاخص توسعه کشور نیست.

با توجه به آنچه گفته شد؛ هدف تحقیق حاضر، بررسی ضرورت تناسب آموزش های فنی و حرفه ای با عناصر برنامه درسی کارآموزان شهرستان ارومیه می باشد. سؤال های تحقیق عبارتند از:

۱. بین آموزش های فنی و حرفه ای با بعد اهداف به چه میزان تناسب وجود دارد؟
۲. بین آموزش های فنی و حرفه ای با بعد محتوا به چه میزان تناسب وجود دارد؟
۳. بین آموزش های فنی و حرفه ای با بعد روش ها به چه میزان تناسب وجود دارد؟
۴. بین آموزش های فنی و حرفه ای با بعد ارزشیابی به چه میزان تناسب وجود دارد؟

روش

در این پژوهش ضرورت تناسب آموزش های فنی و حرفه ای با عناصر برنامه درسی از دیدگاه کارآموزان سازمان فنی و حرفه ای مورد بررسی قرار گرفته است، لذا تحقیق توصیفی از نوع پیمایشی می باشد. جامعه آماری این پژوهش را کلیه ی کارآموزان پسر سازمان فنی و حرفه ای ارومیه در بهار سال ۱۳۹۰ تشکیل داده اند. کل جامعه آماری حدود ۲۳۹۶ نفر بودند. برای تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده گردیده است، تعداد نمونه های مورد نیاز در این پژوهش براساس مطالعه مقدماتی و برآورد نسبت p و q ۷۶/۲۴، ۲۵۰ نفر محاسبه گردیده است. ابزار اندازه گیری در این پژوهش پرسشنامه محقق ساخته می باشد. در ابتدا با یک مطالعه اکتشافی و طرح چند سوال باز پاسخ نظر کارشناسان و تعدادی از کارآموزان را در مورد عوامل مهم در عناصر برنامه درسی و نیازهای بازار کار جمع آوری نموده و پس از بررسی آنها سوالات پرسشنامه نهایی متناسب با هدف های تحقیق به تعداد ۴۰ سؤال براساس طیف پنج درجه ای لیکرت در دو وضعیت موجود و مطلوب طرح ریزی گردیده است. که از تعداد ۲۵۰ پرسشنامه توزیع شده ۲۱۵ پرسشنامه برگشت داده شده است. روایی پرسشنامه از طریق مشورت با صاحب نظران به تأیید رسیده است. پایایی پرسشنامه با استفاده از نتایج یکبار اجرای آزمایشی بر روی حداقل ۳۰ نفر از اعضای در دسترس، ضریب آلفای کرونباخ محاسبه و پس از به دست آمدن ضریب قابل قبول (۰/۹۵) ابزار نهایی تدوین شد.

جدول ۱. ضرایب پایایی پرسشنامه

مولفه ها	ضریب پایایی
اهداف	۰/۹۵
محتوی	۰/۹۵
روش	۰/۹۵
ارزشیابی	۰/۹۵

تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهشی در دو سطح آمار توصیفی و استنباطی صورت گرفته است، در سطح توصیفی از فراوانی، میانگین و انحراف معیار و در سطح آمار استنباطی از آزمون t تک متغیره، t هتلینگ و آزمون فریدمن استفاده شده است.

یافته‌ها

جدول شماره ۲، یافته‌های توصیفی پرسشنامه تحقیق حاضر را بخوبی نشان می‌دهد:

جدول ۲. توزیع میانگین و انحراف معیار سؤال‌های مربوط به اهداف

سؤال‌ها	میانگین	میانگین رتبه	انحراف معیار
تناسب اهداف آموزشی با نیازهای بازار کار	۳/۵۲	۷/۴۰	۱/۲۹
تناسب دقت، صراحت و روشی اهداف با نیازهای زندگی واقعی فراگیران	۳/۱۷	۶/۳۸	۱/۲۷
تناسب اهداف با توجه به شرایط و امکانات مادی	۲/۸۸	۵/۳۹	۱/۲۰
تناسب اهداف آموزشی با ویژگی‌های فرهنگی و اجتماعی فراگیران	۳/۱۵	۶/۲۷	۱/۱۶
تناسب اهداف آموزشی با رغبت‌ها و تمایلات شخصی فراگیران	۳/۲۱	۶/۴۳	۱/۱۶
تناسب اهداف آموزشی با سایر اهداف مواد درسی	۲/۹۵	۵/۵۵	۱/۲۱
تناسب اهداف آموزشی با بودجه و امکانات مالی	۲/۸۸	۵/۴۳	۱/۲۸
تناسب اهداف آموزشی با تحولات جهانی	۲/۸۸	۵/۳۲	۱/۲۸
تناسب اهداف آموزشی با تحولات ملی	۳/۰۴	۵/۸۲	۱/۲۳
تناسب اهداف آموزشی با تغییرات علمی و تکنولوژی	۲/۹۵	۵/۵۹	۱/۱۸
تناسب اهداف آموزشی با سطح رشد عقلانی فراگیران	۳/۲۲	۶/۴۳	۱/۲۱

نتایج آزمون فریدمن

تعداد نمونه	کای دو	درجه آزادی	سطح معناداری
۲۱۵	۹۸/۹۲۲	۱۰	/۰۰۰

یافته‌های جدول ۲ نشان می‌دهد بیشترین میانگین نمره پاسخ‌ها مربوط به "تناسب اهداف آموزشی با نیازهای بازار کار" با میانگین ۳/۵۲ و کمترین میانگین مربوط به "تناسب اهداف با توجه به شرایط و امکانات مادی، تناسب اهداف آموزشی با بودجه و امکانات مالی و تناسب

اهداف آموزشی با تحولات جهانی " با میانگین ۲/۸۸ بوده است. هدف از اجرای آزمون فریدمن مقایسه میانگین رتبه هر یک از سوال های مربوط به مولفه های پژوهش می باشد. براساس یافته ها حاصله آماره فریدمن در سطح $P \leq 1/05$ معنی دار بوده بنابراین بین میانگین رتبه سؤال های مربوط به اهداف تفاوت وجود دارد.

جدول ۳. توزیع میانگین و انحراف معیار سؤال های مربوط به محتوا

سوال ها	میانگین	میانگین رتبه	انحراف معیار
تناسب محتوا درسی با اهداف آموزشی	۳/۳۹	۸/۶۷	۱/۱۶
تناسب محتوای آماده شده با رئوس مطالب درسی	۳/۰۸	۷/۴۹	۱/۱۴
تناسب محتوا با فعالیت های عملی و کارگاهی	۳/۲۸	۸/۳۱	۱/۲۷
تناسب سازماندهی محتوا از آسان به مشکل	۳/۲۷	۸/۳۹	۱/۲۳
تناسب محتوا با مقتضیات و ویژگی های رشد فراگیران	۲/۸۹	۶/۶۶	۱/۲۷
تناسب محتوا با نیازهای شغلی فراگیران	۳/۰۵	۷/۳۴	۱/۱۲
تناسب اهداف آموزشی با ویژگی های فرهنگی و اجتماعی فراگیران	۳/۱۵	۷/۲۷	۱/۱۶
تناسب محتوا با نیازهای جامعه جهانی (سطح فراکلان)	۲/۹۳	۶/۶۸	۱/۱۸
تناسب محتوا با نیازهای ملی (سطح کلان)	۲/۹۰	۶/۸۳	۱/۲۱
تناسب محتوا با نیازهای جامعه محلی (سطح خرد)	۳/۰۰	۷/۰۹	۱/۱۹
تناسب محتوا با تقویت مهارت های اجتماعی فراگیران	۳/۰۶	۷/۵۱	۱/۱۹
تناسب محتوا با میزان سودمندی آموزش های ارائه شده جهت فعالیتهای	۳/۱۹	۷/۸۶	۱/۲۰
تناسب محتوا با میزان قابلیت کاربرد آموزش های ارائه شده در جامعه	۳/۰۲	۷/۲۱	۱/۱۸
تناسب محتوا با علایق شغلی فراگیران	۳/۱۰	۷/۷۱	۱/۲۲

نتایج آزمون فریدمن

تعداد نمونه	کای دو	درجه آزادی	سطح معناداری
۲۱۵	۷۸/۲۰۵	۱۳	۰/۰۰۱

یافته های جدول ۳ نشان می دهد بیشترین میانگین نمره پاسخ ها مربوط به " تناسب محتوا درسی با اهداف آموزشی " با میانگین ۳/۳۹ و کمترین میانگین مربوط به " تناسب محتوا با مقتضیات و ویژگی های رشد فراگیران " با میانگین ۲/۸۹ بوده است. براساس یافته ها آماره فریدمن در سطح $P \leq 1/05$ معنی دار بوده بنابراین بین میانگین رتبه سؤال های مربوط به محتوا تفاوت وجود دارد.

جدول ۴. توزیع میانگین و انحراف معیار سؤال های مربوط به روش آموزش

سوال ها	میانگین	میانگین رتبه	انحراف معیار
تناسب روش ها با هدف های برنامه درسی	۳/۲۰	۵/۱۱	۱/۲۴
تناسب روش ها با محتوا برنامه درسی	۳/۱۷	۴/۹۹	۱/۱۹
تناسب روش ها با ویژگی های کارآموزان	۳/۲۵	۵/۲۹	۱/۳۲
تناسب روش ها با امکانات مالی و تسهیلات	۲/۸۹	۴/۳۳	۱/۲۱
تناسب روش ها با شیوه های ارزشیابی آموزشی	۳/۱۲	۴/۹۵	۱/۲۰
تناسب روش ها با شیوه های مدیریتی مربی	۳/۲۹	۵/۲۵	۱/۲۸
تناسب روش ها با فرآیند یاد دهی-یادگیری	۳/۱۴	۴/۹۰	۱/۲۵
تناسب روش ها با توانمندی های شغلی مورد نیاز جامعه	۳/۱۸	۵/۰۳	۱/۱۱
تناسب روش ها با نیازها فرهنگی جامعه	۳/۲۲	۵/۱۵	۱/۲۴

نتایج آزمون فریدمن

تعداد نمونه	کای دو	درجه آزادی	سطح معناداری
۲۱۵	۲۳/۰۶۸	۸	/۰۰۳

یافته های جدول ۴ نشان می دهد بیشترین میانگین نمره پاسخ ها مربوط به " تناسب روش با نیازهای فرهنگی جامعه " با میانگین ۳/۲۹ و کمترین میانگین مربوط به " تناسب روش ها با امکانات مالی و تسهیلات " با میانگین ۲/۸۹ بوده است. براساس یافته های آماره فریدمن در سطح $P \leq /۰۵$ معنی دار بوده بنابراین بین میانگین رتبه سؤال های مربوط به روش تفاوت وجود دارد.

جدول ۵. توزیع میانگین و انحراف معیار سؤال های مربوط به ارزشیابی

سوال ها	میانگین	میانگین رتبه	انحراف معیار
تناسب شیوه های ارزشیابی با اهداف برنامه درسی	۳/۰۶	۳/۶۰	۱/۱۴
تناسب شیوه های ارزشیابی با ویژگی فردی کارآموزان	۳/۱۸	۳/۶۳	۱/۱۶
تناسب شیوه های ارزشیابی با محتوای فعالیت آموزشی	۲/۹۷	۳/۳۳	۱/۱۶
تناسب شیوه های ارزشیابی با تجهیزات و امکانات مالی موجود	۳/۰۴	۳/۴۹	۱/۳۱
تناسب شیوه های ارزشیابی با مهارت های عملی کارآموزان	۳/۰۴	۳/۵۰	۱/۳۱
تناسب شیوه های ارزشیابی با نیازهای واقعی جامعه	۳/۰۳	۳/۴۵	۱/۲۸

نتایج آزمون فریدمن

تعداد نمونه	کای دو	درجه آزادی	سطح معناداری
۲۱۵	۴/۷۳۲	۴	/۴۴۹

یافته های جدول ۵ نشان می دهد بیشترین میانگین نمره پاسخ ها مربوط به " تناسب شیو های ارزشیابی با ویژگیهای فردی کارآموزان " با میانگین ۳/۱۸ و کمترین میانگین مربوط به " تناسب شیو های ارزشیابی با محتوای فعالیت های آموزشی " با میانگین ۲/۹۷ بوده است. براساس یافته های جدول ۹ آماره فریدمن در سطح $P \leq /0.5$ معنی دار نبوده بنابراین بین میانگین رتبه سؤال های مربوط به ارزشیابی تفاوت وجود ندارد .

جدول ۶. مقایسه میانگین نمره تناسب آموزش های فنی و حرفه ای با بعد اهداف

مؤلفه ها	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار	T
اهداف	۳/۰۸	/۷۶۲	/۰۵۱	۱/۵۷

براساس یافته های جدول ۶، t مشاهده شده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای ۵ درصد کوچکتر می باشد بنابراین بین آموزش های فنی و حرفه ای با بعد اهداف و در سطح متوسط تناسب وجود دارد.

جدول ۷. مقایسه میانگین نمره تناسب آموزش های فنی و حرفه ای با بعد محتوا

مؤلفه ها	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار	T
محتوا	۳/۰۹	/۷۵۸	/۰۵۴	۱/۸۹

براساس یافته های جدول ۷، t مشاهده شده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای ۵ درصد بزرگتر می باشد بنابراین بین آموزش های فنی و حرفه ای با بعد محتوا در سطح متوسط تناسب وجود دارد.

جدول ۸. مقایسه میانگین نمره تناسب آموزش های فنی و حرفه ای با بعد روش

مؤلفه ها	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار	T
روش	۳/۱۶	/۸۱۳	/۰۵۵	۲/۹۹

براساس یافته های جدول ۸، t مشاهده شده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای ۵ درصد بزرگتر می باشد بنابراین بین آموزش های فنی و حرفه ای با بعد روش بیش از متوسط تناسب وجود دارد.

جدول ۹. مقایسه میانگین نمره تناسب آموزش های فنی و حرفه ای با بعد ارزشیابی

مؤلفه ها	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار	T
ارزشیابی	۳/۰۵	/۸۲۸	/۰۵۶	۱/۰۴

براساس یافته های جدول ۹، t مشاهده شده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای ۵ درصد کوچکتر می باشد بنابراین بین آموزش های فنی و حرفه ای با بعد ارزشیابی در سطح متوسط تناسب وجود دارد.

جدول ۱۰. مقایسه زوجی اختلاف میانگین نمره تناسب آموزش های فنی و حرفه ای با عناصر برنامه درسی

مولفه ها	اختلاف میانگین	سطح معنی داری
اهداف - محتوا	/۰۶۱	/۵۰۴
اهداف - روش	/۰۸۴	/۰۲۱
اهداف - ارزشیابی	/۰۲۲	/۴۷۷
محتوا - روش	/۰۶	/۰۲۰
محتوا - ارزشیابی	/۰۳۹	/۲۰۲
روش - ارزشیابی	/۱۰۷	/۰۰۲

براساس نتایج جدول ۱۰، اختلاف بین میانگین نمرات اهداف با روش، محتوا با روش و روش با ارزشیابی در سطح $P \leq /۰۵$ معنی دار بوده است.

بحث و نتیجه گیری

یکی از اساسی ترین مشکل کشور ما کمبود نیروی انسانی ماهر و یا حضور نیروهای غیر ماهر در عرصه های گوناگون صنعت می باشد. آنچه امروز کشورهای دنیا را از نظر پیشرفت از اهم متفاوت می سازد دارا بودن سرمایه های انسانی است. اکثر کشورها تلاش می کنند برنامه های آموزشی خود را به گونه ای مدون سازند تا بتوانند ضمن تقویت تکنولوژی نوین و سرمایه گذاری در نیروی انسانی، شرایط اشتغال مناسب را فراهم آورند و همراه آن قدرت رقابت محصولات خود را در بازارهای جهانی افزایش دهند. یکی از راههای پاسخگویی به این نیازها، کیفیت بخشی به آموزش های فنی و حرفه ای و هماهنگی ساختن آن با نیازهای جامعه می باشد. نظام آموزش فنی و حرفه ای غیررسمی مجموعه ای بهم پیوسته از اهداف، ساختار، محتوا، روش، مدیریت و منابع آموزش فنی و حرفه ای غیررسمی کشور می باشد که مکمل نظام آموزش رسمی، ارائه می گردد. این نظام بخش سوم از کل نظام آموزش کشور است که بخش اول آن نظام آموزش عمومی که وزارت آموزش و پرورش متولی آن است و بخش دوم نظام آموزش عالی است که وزارت خانه های علوم، تحقیقات و فناوری با همکاری بخش غیردولتی متولی آن است و بلاخره بخش سوم که نظام آموزش غیررسمی و کوتاه مدت سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور با همکاری سایر دستگاهها متولی آن محسوب می شود.

نتیجه سوال اول پژوهش که به تناسب آموزش های فنی و حرفه ای با بعد اهداف می پرداخت نشان می دهد که بین آموزش های فنی و حرفه ای با بعد اهداف در سطح متوسط تناسب وجود دارد. این یافته ها با یافته های شیروانی (۱۳۸۵)، پاسبان (۱۳۸۵)، نیکخوا (۱۳۸۶) و هنان (۲۰۰۳) همسو

بوده است. و با تحقیقات طائی (۱۳۸۲) و باتومز (۲۰۰۶) ناهمسو بود. از جمله دلایل همسو بودن را می توان در برخورداری از اطلاعات کافی در مورد نیازهای بازار کار، تناسب اهداف با نیازهای کارآموزان و جامعه محلی، قابل فهم بودن اهداف و تناسب اهداف با رغبت ها و تمایلات شخصی افراد دانست. آموزش های فنی و حرفه ای مجموع آموزش های علمی و عملی است که هدف آن ایجاد شرایط لازم برای کسب دانش و ایجاد نگرش و پرورش مهارت کارآموزان به منظور احراز شغل و ارتقای مهارت می باشد و از آنجا که یکی از ویژگی های مهم هر نظام اقتصادی در هم تیدگی ساختارهای آموزش و اشتغال است. به عبارتی دیگر، ارتباط ارگانیک کار و آموزش همواره در برنامه ریزی های اقتصادی و اجتماعی همزمان با یکدیگر در نظر بوده است و هر آموزشی باید بازدهی یا توجیه اقتصادی داشته باشد که عالیترین نوع آن ایجاد اشتغال متناسب با فراگیر است. از جمله دلایل ناهمسو بودن را می توان در نبود توالی اهداف، پیش بینی اهداف، عدم تناسب اهداف با بودجه و امکانات مالی و عدم تناسب با سطح رشد عقلی فراگیران، نداشتن روح علمی در تدوین اهداف و به هنگام نبودن آن از سوی دیگر دانست. بنابراین هدف گزینی یا هدف های آموزشی دوره های آموزشی سازمان فنی و حرفه ای بطور دقیق و علمی انجام گیرد و هدف ها با توجه به نیازهای واقعی جامعه به منظور اشتغال زایی آموزش دیدگان طراحی شوند.

محتوای دوره های آموزشی فنی و حرفه ای با تمرکز بر مهارت آموزشی به فراگیران متنوع و مختلف می باشد. آموزش موثر در مراکز آموزشی و مرتبط با نیازهای واقعی جامعه، مبتنی است بر محتوا و درسی که به انتقال دانش و مهارت منطبق با بازار کار تهیه و تدوین شده باشد. محتوای آموزشی دارای سه نقش اساسی می باشند ۱-تعلیم کارآموزان و آماده ساختن برای احراز شغل و ایفای وظیفه در جامعه. ۲-بهبود دانش و مهارت شاغلین و قادر ساختن آنان درک اهمیت علوم و ارزش آنها در زندگی. ۳-پشتیبانی و کمک به اجرای برنامه های آموزشی و سوق دادن این برنامه ها به سویی که هدف های آموزشی برآورده شود. نظر به اینکه محتوا و مواد آموزشی قابل دیدن، شنیدن و لمس کردن است، این ویژگی را دارد که می توان مقدار و میزان آن برای آموزش مورد نظر و متناسب با قابلیت درک و هوش کارآموزان انتخاب گردد. سؤال دوم تحقیق مبنی بر این بود که بین آموزش های فنی و حرفه ای با بعد محتوا به چه میزان تناسب وجود دارد؟ نتایج تحقیق نشان داد که بین آموزش های فنی و حرفه ای با بعد اهداف در سطح متوسط تناسب وجود

دارد. نتایج تحقیق حاضر با یافته‌های باباخانی (۱۳۸۳)، سلیمی (۱۳۸۴)، شیروانی (۱۳۸۵)، نیکخو (۱۳۸۶) و پرایس (۲۰۰۹) همسو بوده است و با یافته‌های معروفی (۱۳۸۴)، عمادزاده (۱۳۸۶)، هوانک جانک (۲۰۰۲) و باتومز (۲۰۰۶) ناهمسو می‌باشد. از جمله دلایل همسو بودن عبارتند از: تناسب محتوا با علایق، استعداد، تجربیات و یادگیری‌های بعدی. و از دلایل همسو نبودن محتوا: عدم تناسب با قانونمندی‌های برنامه درسی (تعادل محتوا و انسجام محتوا)، عدم تناسب با ارزش‌های اجتماعی نظیر ایده آل‌ها و فرهنگ و عدم قابلیت کاربرد آموزش ارایه شده در جامعه می‌تواند باشد.

سؤال سوم تحقیق تناسب آموزش‌های فنی و حرفه‌ای با بعد روش را بررسی نمود، براساس یافته‌های تحقیق بین آموزش‌های فنی و حرفه‌ای با بعد روش بیش از سطح متوسط تناسب وجود دارد. نتایج تحقیق حاضر با یافته‌های باباخانی (۱۳۸۳)، سلیمی (۱۳۸۴)، شیروانی (۱۳۸۵) همسو بوده است و همچنین با یافته‌های شریعت زاده (۱۳۸۵) و تونتوپاس (۲۰۰۹) همسو نبوده است. بدون شک آموزش موثر، آموزشی است که منجر به فعالیت اقتصادی و اجتماعی شده بطوریکه فرد آموزش دیده بتواند با کمک مهارت کسب نموده، ایجاد اشتغال نموده یا توسط بازار موجود اشتغال جذب شود. انجام این مهم دامنه وسیعی از فعالیت‌های سازمانی اعم از طراحی دوره‌های آموزشی مورد نیاز جامعه، تدوین روشها و استانداردهای مورد نیاز این آموزش‌ها، تأمین منابع مالی و انسانی اجرای آموزش، ایجاد نظام موثر جذب و نگه‌داشت کارآموز، ایجاد اعتبار اجتماعی و اقتصادی لازم برای مهارت تعریف شده و ... را در بر می‌گیرد. اکثریت مخاطبین دوره‌های کارآموزی را جوانان و بزرگسالان تشکیل می‌دهند، بنابراین برنامه ریزی و اجرای این دوره باید با اصول یادگیری بزرگسالان سازگاری کامل داشته باشد. چون دوره‌های کارآموزی عموماً کوتاه مدت بوده و استفاده از روش‌ها، رسانه‌ها، و امکانات آموزشی در این دوره‌ها باید در خدمت فائق ساختن بزرگسالان شاغل بر موانع توسعه و بالندگی شغلی مد نظر باشد. از جمله دلایل همسو بودن پژوهش، می‌توان از: تناسب روش آموزشی با توجه با امکانات کارگاهی، تناسب روش با هدف و محتوای برنامه‌های درسی، تناسب روش با توجه به سطح عقلانی بودن و درک فراگیران تغییر پذیر بوده (انعطاف‌پذیری) نام برد. در تبیین این یافته‌ی پژوهشی می‌توان به فراگیر

محور بودن فرایند آموزشی، توجه به تفاوت های شخصی فراگیران، توجه به شیوه ارزشیابی آموزشی و امکانات آموزشی متناسب با دوره ها اشاره کرد.

سؤال چهارم پژوهش که به تناسب آموزش های فنی و حرفه ای با بعد ارزشیابی را می پردازد نشان می دهد که بین آموزش های فنی و حرفه ای با بعد ارزشیابی در سطح متوسط تناسب وجود دارد. به عبارت دیگر، ارزیابی های مرکز آموزش های فنی و حرفه ای حد معمولی بود. یافته های این تحقیق با یافته های شیروانی (۱۳۸۵)، امانی (۱۳۸۵) و خالدی (۱۳۸۷) همسو بوده است. و همچنین با یافته های معروفی (۱۳۸۴)، قانلی (۱۳۸۴)، زین آبادی (۱۳۸۶)، لوش (۲۰۰۳) و باتومز (۲۰۰۶) همسو نبوده است. امروزه رویکردهای مختلفی برای ارزشیابی دوره های آموزشی مورد استفاده قرار می گیرند. بر این اساس آموزش فنی و حرفه ای نیز مانند هر فعالیت آموزشی مستلزم برنامه ریزی صحیح و اصولی است، به عبارتی اگر برنامه ریزی آموزشی، (شناسایی، اولویت بندی نیازهای آموزشی و ارزشیابی ها) بدرستی بر حسب نیاز بازار کار طرح ریزی و انجام شود می تواند بازده اقتصادی قابل توجه داشته باشد، بطوریکه ایجاد و اجرای یک سیستم ارزشیابی جامع و کامل از دوره های آموزشی، از ضروری ترین بخش های یک برنامه آموزشی است و هر جا که به این مهم توجه نشده است، برنامه ها از کیفیت لازم برخوردار نبوده اند. بر این اساس، مفاهیم کیفیت از اهمیت زیادی برخوردار است. کیفیت با ارزشیابی رابطه مستقیم دارد. کیفیت نظام آموزشی عبارت است از میزان تطابق وضعیت موجود با هر یک از حالت های ۱- استانداردها (معیارهایی از قبل تعیین شده) ۲- رسالت، هدف و انتظارات. کیفیت نظام آموزشی را معمولاً بر حسب کیفیت درونداها، فرآیند، محصول، برونداها و پیامدها مورد ارزیابی قرار می دهند. از دلایل همسویی این یافته می توان به تناسب شیوه های ارزشیابی با توجه روش های تدریس، تناسب شیوه ارزشیابی با اهداف برنامه های درسی و تناسب ارزشیابی با مدت زمان دوره آموزشی دانست. از نگاهی دیگر می توان بیان نمود که سلیقه ای ارزیابی کردن، استفاده غیر صحیح از انواع شیوه های ارزشیابی، عدم تناسب ارزشیابی با تجهیزات و امکانات مالی و عدم تناسب ارزشیابی با ویژگی های فردی علت ایده ال نبودن و در حد متوسط بودن تناسب شیوه های ارزشیابی با نیاز بازار کار می باشد. انجام ارزشیابی های متعدد، دقیق و جدید توسط محققان مجرب و با تجربه به منظور شناخت وضعیت توسعه آموزش های فنی و حرفه ای، برای کمک به برنامه ریزی صحیح

آموزشی و درسی توسط مسئولین یک امر ضروری است. بعبارت دیگر، مراکز آموزشی سازمان فنی و حرفه‌ای در حالی که جوانان را تحت تاثیر برنامه‌های آموزشی فنی، خدماتی و کشاورزی قرار میدهند و آنها را برای یادگیری مهارت‌های مورد نیاز آینده آماده می‌کنند ضرورت دارد که با انجام ارزشیابی‌های مستمر در باره میزان اثر بخشی برنامه‌های آموزشی سازمان فنی و حرفه‌ای قضاوت کرد و به بهبود آن کمک کرد.

از آنجا که برنامه‌های آموزش‌های عمومی و آموزش‌های عالی دوره‌های بلند مدت هستند و از طرفی رسمی بوده و در چارچوب معینی برای هر گونه تغییر و تحول در آنها به زمان زیاد و برنامه ریزی‌های بلند مدت احتیاج خواهد داشت. ولی از آنجایی که آموزش‌های فنی و حرفه‌ای، آموزش‌هایی با تنوع موضوعی بسیار بالا، کوتاه مدت و غیر رسمی هستند براحتی می‌توان در برنامه ریزی درسی آنها تغییر به وجود آورد و آنها را با نیازهای موجود در مراکز کاربردی هماهنگ کرد. از طرف دیگر با ارتباط تنگاتنگ میان آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و صنایع مرتبط، مراحل برنامه ریزی آموزشی دوره‌های مربوطه و عناصر برنامه درسی، تعیین استراتژی، تعیین سیاست‌های آموزشی می‌تواند توسط دو طرف انجام پذیرد که این امر نقش مهمی در همسوسازی نیاز صنایع و جامعه به نیروی کار ماهر با افراد آموزش دیده خواهد داشت.

منابع

امانی، فرشته (۱۳۸۵). ارزشیابی دوره‌های آموزش فنی و حرفه‌ای غیر رسمی استان خراسان شمالی طی سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۸۰. طرح پژوهشی، اداره کل آموزش‌های فنی و حرفه‌ای خراسان شمالی.

باباخانی، ح. ۱۳۸۳. بررسی نقاط ضعف و قوت شاخه کاردانش از نظر محتوا، امکانات و روش اجرا در استان سمنان از دیدگاه دبیران و مسئولان، پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تهران پاسبان، محمد (۱۳۸۵). راهکارهای افزایش انگیزش مدیران صنایع برای مشارکت در امر آموزش‌های فنی و حرفه‌ای. طرح پژوهشی، اداره کل آموزش‌های فنی و حرفه‌ای استان آذربایجان شرقی.

خالدی، محمد (۱۳۸۷). ارزیابی اثربخشی آموزش‌های فنی و حرفه‌ای، هنرستانها و دوره‌های علمی و کاربردی به تفکیک خصوصی و دولتی در اشتغال. طرح پژوهشی، مؤسسه کار و تأمین اجتماعی.

زین آبادی، حسن رضا (۱۳۸۶). جوانان و آموزش فنی و حرفه ای، ارزشیابی کیفیت ابعاد فردی، اجتماعی و اقتصادی بروندادهای آموزشکده های فنی و حرفه ای شهر تهران، **مجله پژوهش زنان**، شماره ۵. سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور. ۱۳۸۷. **مدرنیزه کردن آموزش های فنی و حرفه ای** **موسسه خدمات مشاوره ای. BIBB.**

شریعت زاده، مهدی (۱۳۸۵). **طراحی الگوی انطباق و سازگاری رشته های کاردانش با نیازهای بازار کار در شهر تهران**. طرح پژوهشی، سازمان آموزش و پرورش شهر تهران.

شریعتمداری، علی (۱۳۸۸). جامعه و تعلیم و تربیت. تهران: انتشارات امیر کبیر. چاپ بیست و دوم. شیروانی، علیرضا (۱۳۸۵). **بررسی عوامل موثر بر جذب جوانان ۱۸ تا ۲۸ سال استان اصفهان جهت فرآگیری آموزش های فنی و حرفه ای و ارائه راهکار بهبود در جذب**. طرح پژوهشی، اداره کل آموزش های فنی و حرفه ای استان اصفهان.

صالحی، ص (۱۳۸۴). **تحول آموزش فنی و حرفه ای و مکانیزم سازی**. مجموعه مقالات دومین همایش نقش آموزش های فنی و حرفه ای در تحولات اقتصادی و اجتماعی. مازندران: اداره کل آموزش فنی و حرفه ای مازندران.

طایی، حیدر (۱۳۸۲). **نیاز سنجی نیروی انسانی متخصص و سیاست گذاری توسعه منابع انسانی**. موسسه پژوهش برنامه ریزی آموزش عالی.

عمادزاده، مصطفی (۱۳۸۶). **بررسی عوامل آموزشی در مراکز ثابت فنی و حرفه ای استان اصفهان**. طرح پژوهشی، سازمان فنی و حرفه ای استان اصفهان.

قائدی، یحیی (۱۳۸۴). **الگوی ارزیابی اثربخشی برای سازمان های صنعتی و خدماتی**. تهران: انتشارات فراز اندیش سبز.

مشایخ، فریده (۱۳۸۶). **فرآیند برنامه ریزی آموزشی**. تهران: انتشارات مدرسه مهر عزیزاده ی، یدالله؛ نائلی م، ع. ۱۳۸۱. پیامدهای جهانی شدن بر برنامه ریزی آموزشی دانشگاهی در ایران. **فصلنامه علمی پژوهشی دانشگاه شریف**. سال هجدهم، دوره جدید، بهار

نفیسی، عبدالحسین (۱۳۸۲). **آموزش های فنی و حرفه ای در قرن بیست و یکم**. گروه پژوهش آموزش های فنی و حرفه ای. تهران: انتشارات پژوهشکده تعلیم و تربیت، شماره ۱۹.

نویدی، احد و همکاران (۱۳۸۲). **آموزش فنی و حرفه ای**، پژوهشکده تعلیم و تربیت آموزش و پرورش، تهران.

نیکخو، غلام حیدر (۱۳۸۶). ارزشیابی کمیت و کیفیت دوره های آموزش فنی و حرفه ای غیر رسمی از دیدگاه مدیران، مربیان، کارشناسان آموزشی و کارآموزان اداره کل آموزش های فنی و حرفه ای استان آذربایجان شرقی در سال ۱۳۸۶-۱۳۸۵. طرح پژوهشی: اداره کل آموزش های فنی و حرفه ای استان آذربایجان شرقی.

والای، هما؛ اکبری، زهرا و نصیری زهرا (۱۳۸۰). نقش آموزش های فنی و حرفه ای و ایجاد اشتغال در صنایع کوچک. طرح پژوهشی: اداره کل سازمان فنی و حرفه ای استان همدان یارمحمدیان م، ح (۱۳۸۶). اصول برنامه ریزی درسی. تهران: انتشارات یادواره کتاب.

Bottoms, Gene(2006).Using industry-recognized Skill standard assessment for improving carrier, technical education, available from gene Bottoms strd.Org.

Hannan.F.D(2003).the role of Education in Labor Market Changes. **Journal of education**.10, 23-26.

Hwang,Jenq,Jye (2002).Curriculum standard of Vocational and Technical Educational in Taiwan,R,O,C.

Losh,charls(2003).Using skills standards for Vocational and technical educational curriculum Development, center on education training for employment,inc, New York.

Price,David(2009).Job active group grow on base the Curriculum of Vocational and technical Education and adapt With Development, the journal of education and training, vol41,Isso2,Page79-97.